

אנו לוחצים עתה על הרשויות לכבד הנוהל גם בעזה. כתגובת ביניים שלחה אלינו הרשות לאחרונה מכתב המודיע כי בקרוב ייפתחו המעברים "הבטוחים" בין עזה לגדה, מצב שיקל על בני המשפחות.

אולם נושא המעברים הבטוחים עולה לפרקים לדיון מאז הסכמי אוסלו א' ובינתיים אין כל שינוי בשטח. לפיכך אנו דורשים מדיניות שתהא תקפה בשטח עכשיו.

היתרי כניסה לירושלים לסטודנטים

בחודש מאי 1995 נתקבל במוקד הנוהל החדש המסדיר מתן היתרי כניסה לסטודנטים הרוצים ללמוד בירושלים. עפ"י הנוהל, מי שבעבר למדו בירושלים עפ"י היתרים, יוכלו להמשיך ולסיים לימודיהם. מי שלמדו ללא היתרים בעבר, לא יקבלו היתרים והקטגוריה השלישית - מי שטרם למדו, ורק מתכוונים להתחיל ללמוד, לא יקבלו היתרי כניסה לירושלים.

אנו רואים בנוהל חדש זה משום מימושה של תוכנית ההפרדה שהוצעה לממשלת ישראל ע"י ועדת שרים, שבראשה השר לבטחון פנים, מר שחל. התוכנית עוד לא אומצה ע"י הממשלה, אולם לדעתנו, נוהל כניסת סטודנטים לירושלים הוא אחד מפירותיה, כשהכוונה ליצור הפרדה עמוקה ככל שניתן בין השטחים לישראל, ומכאן גם לירושלים. לעניין פניות בעניינם של סטודנטים שרצו ללמוד בירושלים וכניסתם נמנעה, נא ראו בפרק עתירות לבג"צ וקדם בג"צ.

תושבות בירושלים

בחודש מרץ 1994 שינה משרד הפנים את הקריטריונים הנהוגים בטיפול בבקשות אחמ"ש: עד אז אושרו רק בקשות אחמ"ש שהוגשו ע"י תושב העיר (זכר) עבור אשתו.

מקור אפליה זו באימוץ הגישה במשרד הפנים לפיה אשה ערבית הולכת בעקבות בעלה, ולא להיפך. כאמור, ב-3/94 שונתה הגישה: בקשות האחמ"ש יידונו ויאשרו עפ"י קריטריונים של מרכז חיים בפועל בירושלים והיעדר סיבות בטחוניות, אולם בוטלה מכל וכל האפליה הנעוצה במינו של המבקש.

בנוסף, הודיע משרד הפנים כי יחזור וישקול מחדש כל הבקשות שהוגשו מתחילת 1992 ואילך, בין אם סורבו ובין אם טרם נענו.

מן הראוי לציין כי בד בבד עם השמחה על השינויים המפליגים בגישה, התעוררה דאגה בלב אנשי ז"א, שכן כולנו מודעים לבעיה הקשה של חוסר יעילות גמור בלשכת משרד הפנים במזרח ירושלים עד אז, והנטל שנטל על עצמו משרד הפנים, לשוב ולדון בבקשות משנים קודמות, נראה היה נטל שאין הלשכה מסוגלת לשאת. ואכן, כפי שכבר צויין בפרק העוסק בהיתרי כניסה לירושלים, מצויות עדיין במוקד כמה עשרות בקשות אחמ"ש שהוגשו בשנים 3-1992 שטרם נענו. הסחבת במשרד הפנים קשה מתמיד.

במקביל להקלות שתוארו, החלה הלשכה לשלול תושבות מאנשים רבים שפנו אליה לקבלת שירותים פשוטים לכאורה, כמו חידוש תעודת זהות בלויה, קבלת היתרי יציאה וכו'.

עפ"י סעיף 11 לחוק הכניסה לישראל, לשר הפנים הסמכות לבטל כל אשרה או רשיון ישיבה שניתנו על פי חוק זה. סמכות זו צריכה היתר לפעול במקרים אינדיבידואליים, אך בדרך כלל לא כך נעשה - הפעלתה העיקרית היתה בהתקנת תקנות הכניסה לישראל, אשר בסעיפים 10 ו-11 קובעות את הנסיבות שבהן תפקע תושבות קבע. התקנה החשובה ביותר לגבי פלסטינים המתגוררים במזרח ירושלים היא תקנה 11(ג), הקובעת כי במקרה שתושב-קבע משתקע במדינה מחוץ לישראל, תושבות הקבע שלו פוקעת.

תקנה 11 א קובעת כי תושב קבע ייחשב כאילו השתקע בחו"ל אם הוא: 1. חי מעל 7 שנים במדינה זרה, 2. קיבל מעמד של תושב קבע במדינה זרה, או 3. התאזרח במדינה זרה.

נסיבות היסטוריות הובילו לכך שרבים מתושבי מזרח ירושלים עברו להתגורר בגדה או בחו"ל, בין השאר משום הזיקה הברורה שבין ירושלים לגדה, כפי שהיא נתפסת בעיני הפלסטינים, שלפיכך בחרו להתגורר בירושלים או בגדה עפ"י החלטות שמקורן ביוקר המחיה בירושלים לעומת הגדה, חינוך לילדים, שכ"ד מוזל לעומת ירושלים וכו'.

סיבה נוספת היא הסירוב הגורף לבקשות אחמ"ש שהגישו נשים ירושלמיות עבור בעליהן שמהגדה, מירדן וכו'. הסירוב הביא אותן נשים לעקור מירושלים ולחיות במקום אחר, עם בעליהן. במשך השנים - גם אם עברו לירדן - הקפידו בדרך כלל לבוא לירושלים בתכיפות, לביקור משפחה, ללדת כאן את ילדיהן וכו', מתוך הזיקה למקום הולדתן וכן כדי להצביע על ממשותה של זיקה זו.

נטילת תעודת הזהות במשמעות של שלילת תושבות, נעשית כאמור עפ"י החוק. מתוך כך שמשך שנים רבות המשיך משרד הפנים לספק שירותים רגילים לאותם תושבי העיר שחיו בפועל מחוץ לירושלים - וסיפק אותם ללא אזהרה על הסכנה שבאובדן תושבות וכו' - הרי מתוך כך ש"עצם עין אחת" והמשיך להתייחס לאנשים אלה כאל תושבים מן המניין, מן הראוי כי יכריז ברבים על הסכנה של אובדן תושבות ויצהיר על פרק זמן מוסכם, שנה או שנתיים, לאפשר לאותם אנשים להחליט אם לשוב לירושלים ולבסס בה את מרכז חייהם במשך פרק זמן זה.

הקואליציה של ארגוני ז"א הפועלת בנושא תושבות מזרח ירושלים, החליטה לפנות ברוח זו לשר הפנים החדש. משרד הפנים מכחיש כי יש החלטה מדינית חדשה למימוש תקנות אלה, המביאות לשלילת התושבות. לטענת מר יוסף טוב, מנהל מינהל האוכלוסין בישראל, אין שינוי במדיניות הנוהגת ורק כמה עשרות אנשים איבדו את תושבותם. מר יוסף טוב טוען כי 20,000 איש חיים בגדה ומחזיקים בתושבות ירושלמית. ארגון הקוויקרוס, לעומתו, טוען כי מדובר ב-40,000 איש החיים בגדה והמחזיקים בתעודת זהות ישראלית ומתגוררים בפועל בגדה, ולפיכך, מסתכנים באובדן תושבות.